

III

(Muud aktid)

EUROOPA MAJANDUSPIIRKOND

EFTA JÄRELEVALVEAMETI OTSUS

nr 178/13/COL,

30. aprill 2013,

millega toornafta ja maagaasi ekstraheerimine ja leiukohtade uurimine Norra mandrilava tsoonis vabastatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/17/EÜ (millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused) kohaldamisest (Norra)

EFTA JÄRELEVALVEAMET (EDASPIDI „JÄRELEVALVEAMET“),

VÖTTES ARVESSE Euroopa Majanduspiirkonna lepingut (edaspidi „EMP leping“),

VÖTTES ARVESSE EMP lepingu XVI lisa punktis 4 osutatud õigusakti, milles sätestatakse riigihankelepingute sõlmimise kord kommunaalteenuste sektoris (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiiv 2004/17/EÜ, millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused) (edaspidi „direktiiv 2004/17/EÜ“), eriti selle artikli 30 lõikeid 1, 4 ja 6,

VÖTTES ARVESSE EFTA riikide vahelist järelevalveameti ja kohtu asutamise lepingut (edaspidi „järelevalveameti ja kohtu asutamise leping“), eriti selle protokollid 1 artikleid 1 ja 3,

VÖTTES ARVESSE järelevalveameti 19. aprilli 2012. aasta otsust, millega tehakse riigihangete eest vastutavale liikmele ülesandeks võtta vastu teatavad otsused riigihangete valdkonnas (otsus nr 136/12/COL),

OLLES konsulteerinud EFTA riigihangete komiteega

ning arvestades järgmist:

I. ASJAOLUD

1 MENETLUS

(1) 5. novembri 2012. aasta kirjaga⁽¹⁾ ning pärast eelteatamisega seotud arutelusid sai järelevalveamet Norra valit-

⁽¹⁾ Laekus järelevalveametile 6. novembril 2012 (dokument nr 652027).

suselt taotluse võtta vastu otsus, millega kehtestatakse direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõike 1 kohaldamine Norra mandrilava tsoonis toimuvate naftaoperatsioonide suhtes. 25. jaanuari 2013. aasta kirjas palus järelevalveamet Norra valitsusel esitada lisateavet⁽²⁾. Norra valitsus esitas oma vastuse järelevalveametile 15. veebruaril 2013. aasta kirjaga⁽³⁾. Norra valitsuse teatist ja vastust arutati 4. märtsil 2013 toimunud telefonikonverentsil⁽⁴⁾. Järelevalveamet konsulteeris 22. märtsi 2013. aasta kirjades EFTA riigihangete komiteega ning palus sel esitada oma seisukoht kirjaliku menetluse teel⁽⁵⁾. Liikmete hääletuse tulemusena esitas EFTA riigihangete komitee 16. aprillil 2013 järelevalveameti otsuse eelnõu kohta positiivse arvamuse⁽⁶⁾.

(2) Norra valitsuse taotlus käsitleb toornafta ja maagaasi tootmist ja leiukohtade uurimist, sealhulgas arendustegevust (st tulevase tootmise jaoks asjakohase taristu püstitamist, nagu tootmisplatvormid, torujuhtmed, terminalid jms) Norra mandrilava tsoonis. Norra valitsus kirjeldas oma taotluses kolme tegevust:

a) toornafta ja maagaasi leiukohtade uurimine,

b) toornafta tootmine ja

c) maagaasi tootmine.

⁽²⁾ Dokument nr 657306.

⁽³⁾ Laekus järelevalveametile 19. veebruaril 2013 (dokument nr 663304).

⁽⁴⁾ Dokument nr 665288.

⁽⁵⁾ Dokumendid nr 666730, 666722 ja 666680.

⁽⁶⁾ Dokument nr 669171.

2 ÕIGUSRAAMISTIK

- (3) Direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõike 1 eesmärk on lubada vabastus riigihanke eeskirjade nõuetest olukorras, kus turuosalisel tegutseval konkureerival. Nimetatud direktiivi artikli 30 lõikes 1 on sätestatud:

„Lepingutele artiklites 3–7 mainitud tegevuse võimaldamiseks ei kohaldata käesolevat direktiivi, kui liikmesriigis, kus neid täidetakse, on see tegevus otseselt avatud konkurentsile turgudel, millele juurdepääs ei ole piiratud.”

- (4) Direktiivi artikli 30 lõikes 1 on sätestatud kaks nõuet, mis peavad mõlemad olema täidetud, enne kui järelevalveamet saab võtta vastu positiivse arvamuse taotluse kohta kohaldada artikli 30 lõike 4 kohast vabastust, võttes arvesse direktiivi artikli 30 lõiget 6.
- (5) Direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõike 1 esimene nõue on, et tegevus peab toimuma turul, millele juurdepääs ei ole piiratud. Direktiivi artikli 30 lõikes 3 on sätestatud, et juurdepääsu turule loetakse mittepiiratuks „kui liikmesriik on ellu viinud ja rakendanud XI lisas mainitud ühenduse õigusaktide sätteid”. Direktiivi XI lisas on loetletud mitu direktiivi.
- (6) XI lisas loetletud direktiivide hulgas on Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 1994. aasta direktiiv 94/22/EÜ süsivesinike geoloogilise luure, uurimise ja tootmise lubade andmis- ning kasutamistingimuste kohta, ⁽⁷⁾ mis inkorporeeriti EMP õigusesse 1995. aastal ning millele osutatakse EMP lepingu IV lisa punktis 12.
- (7) XI lisas sätestatud direktiivide hulgas on ka direktiiv 98/30/EÜ. See direktiiv asendati Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiiviga 2003/55/EÜ maagaasi siseturu ühiseeskirjade kohta ning direktiivi 98/30/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta. Viimane inkorporeeriti EMP õigusesse 2005. aastal ning sellele osutatakse EMP lepingu IV lisa punktis 23 ⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ EÜT L 164, 30.6.1994, lk 3, ning EÜT L 79, 29.3.1996, lk 30, inkorporeeritud EMP lepingusse ühiskomitee otsusega nr 19/95 (EÜT L 158, 8.7.1995, lk 40, ning EMP kaasanne nr 25, 8.7.1995, lk 1) (edaspidi „lubade andmist käsitlev direktiiv”).

⁽⁸⁾ ELT L 176, 15.7.2003, lk 57, muudetud versioon: ELT L 16, 23.1.2004, lk 74, inkorporeeritud EMP lepingusse ühiskomitee otsusega nr 146/2005 (ELT L 53, 23.2.2006, lk 43, ning EMP kaasanne nr 10, 23.2.2006, lk 17) (edaspidi „gaasidirektiiv”). Direktiiv asendati Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiviga 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 94), kuid mida ei ole veel EMP õigusesse inkorporeeritud.

- (8) Sellest tulenevalt võib juurdepääsu turule pidada mitte piiratuks, kui Norra riik on rakendanud ja nõuetekohaselt kohaldanud EMP lepingu IV lisa punktides 12 ja 23 osutatud õigusakte, mis vastavad (vastavalt) direktiividele 94/22/EÜ ja 2003/55/EÜ ⁽⁹⁾.
- (9) Direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõike 1 teine nõue on, et tegevus oleks EFTA riigis, kus seda teostatakse, otseselt konkurentsile avatud. Seda, kas tegevus on otseselt konkurentsile avatud, otsustatakse „kriteeriumide põhjal, mis vastavad konkurentsi puudutavatele asutamislepingu sätetele, nagu asjaomaste kaupade või teenuste omadused, alternatiivsete kaupade või teenuste olemasolu, hinnad ja mitme kõnealuseid kaupu või teenuseid pakkuva tarnija tegelik või võimalik kohalolek turul” ⁽¹⁰⁾.
- (10) Otsust avatust konkurentsile hinnatakse eri näitajate alusel, millest ükski ei ole iseenesest otsustav. Käesolevas otsuses käsitletud turgude puhul tuleks ühe kriteeriumina arvesse võtta peamiste turuosaliste turuosa asjaomasel turul. Teine kriteerium on kõnealuste turgude kontsentreeritus ⁽¹¹⁾. Otsust avatust konkurentsile hinnatakse objektiivsete kriteeriumide alusel, võttes arvesse asjakohase sektori eriomadusi. Kuna tingimused on käesoleva otsusega käsitletud eri tegevusvaldkondades erinevad, hinnatakse igat asjakohast tegevust või turgu eraldi.
- (11) Käesolev otsus tehakse ainuüksi direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 kohase erandi lubamiseks ja see ei piira konkurentsieeskirjade kohaldamist.

3 NORRA LUBADE ANDMISE SÜSTEEM

- (12) Norra naftaseaduses ⁽¹²⁾ sätestatakse Norra mandrilava tsoonis toimuvate naftaoperatsioonide jaoks lubade andmise süsteemi õiguslik alus. Naftaseaduse ja naftamäärustega reguleeritakse Norra mandrilava tsoonis toornafta

⁽⁹⁾ Vt jaotis 5 allpool.

⁽¹⁰⁾ Direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõige 2.

⁽¹¹⁾ Vt ka järelevalveameti otsus, 22. mai 2012, millega elektrienergia tootmine ja hulgimüük Norras vabastatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/17/EÜ (millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused) kohaldamisest (otsus nr 189/12/COL, ELT L 287, 18.10.2012, lk 21, ja EMP kaasanne nr 58, 18.10.2012, lk 14).

⁽¹²⁾ 19. novembri 1996. aasta seadus nr 72 naftaoperatsioonide kohta. <http://www.npd.no/en/Regulations/-Acts/Petroleum-activities-act/>. Norra naftaseaduse ja naftaga seotud õigusaktide määrustes (Norra määrus nr 653, 27. juuni 1997) (<http://www.npd.no/en/Regulations/Regulations/Petroleum-activities/>) rakendatakse alates 1. septembrist 1995. aastast süsivesinikega seotud lubade andmise direktiivi 94/22/EÜ.

ja maagaasi tootmise ja leiukohtade uurimise lubade andmist. Norra nafta- ja energeetikaministeerium teatab, milliste väljade kohta võivad ettevõtjad loataotluse esitada. Tootmisloa antakse Norra riiginõukogu ja Norra kuninga heakskiidul. Tootmisloa antakse faktiliste ja objektiivsete kriteeriumide alusel⁽¹³⁾. Tavaliselt antakse tootmisloa ettevõtjate gruppide, millest üks ettevõtja määratakse vastutavaks loa igapäevase haldamise eest.

- (13) Norras on kaht liiki loaandmismenetlusi: i) loaandmismenetlus, mis hõlmab Norra mandrilava tsooni arendamata alasid (nummerdatud loaandmismenetlus), ning ii) eelnevalt kindlaksmääratud alade loa, mis hõlmavad arendatud alasid. Kaks loaandmismenetluse liiki on samad, välja arvatud algatamise viis. Eelnevalt kindlaksmääratud alade lubade andmise menetlus toimub igal aastal ning see hõlmab Norra mandrilava tsooni seda ala, mida peetakse arendatuks (st ala, mille geoloogia on hästi teada)⁽¹⁴⁾. Nummerdatud loaandmismenetlused toimuvad (keskmiselt) üle aasta ning need hõlmavad arendamata alasid (st alasid, mille geoloogiat hästi ei tunta)⁽¹⁵⁾. Nummerdatud loaandmismenetluse algatab Norra nafta- ja energeetikaministeerium, kutsudes Norra mandrilava tsoonis tegutsevaid ettevõtjaid nimetama alasid (välju),

⁽¹³⁾ Norra naftaseaduse jaotised 3-3 ja 3-5 ning Norra naftamääruse jaotis 10.

⁽¹⁴⁾ Arendatud alade kriteeriume on kirjeldatud Norra parlamendi valges raamatus „An industry for the future – Norway's petroleum activities” („Tulevikutööstus – Norra naftaoperatsioonid”) (Meld. St. 28 (2010–2011) aruanne Norra parlamendile (Storting), lk 88). Eelnevalt kindlaksmääratud alade laiendamise suhtes on kohaldatud järgmisi kriteeriume: i) taristule lähedal asuvad alad (hõlmab nii olemasolevat kui ka kavandatavat taristut ning potentsiaalseid ressursse aladel, mida peetakse ajaliselt kriitilisteks); ii) alad, mida on varem uuritud (hõlmab alasid, mille jaoks on varem luba antud ja millest on loobutud, alasid, mille kasutusmudelid on tuttavad, ning alasid, mis asuvad loaga ja loobutud alade vahel) ning iii) alad, mis piirnevad olemasolevate eelnevalt kindlaksmääratud aladega, kuid mille kohta ei ole esitatud nummerdatud loaandmismenetluse raames loataotlust (vt <http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/press-center/press-releases/2013/apa-2013-acreage-announcement.html?id=714569>). Alates eelnevalt kindlaksmääratud alade süsteemi loomisest 2003. aastal on antud kokku 324 tootmisloa ning kokku on tehtud 32 avastust (Meld. St. 28 (2010–2011) aruanne Norra parlamendile (Storting), lk 86–87).

⁽¹⁵⁾ Nummerdatud loaandmismenetluse eesmärk on käsitleda alasid, mille kohta olemasolevad geoloogilised teadmised on piiratud ning kus on soovitatav järkjärguline uurimine. Alade lubasid on antud 21 nummerdatud loaandmismenetluse käigus ning lubasid väljastati 2011. aasta kevadel toimunud 21. menetluse käigus (valge raamat „An industry for the future – Norway's petroleum activities” („Tulevikutööstus – Norra naftaoperatsioonid”) (Meld. St. 28 (2010–2011) aruanne Norra parlamendile (Storting), lk 21). Nummerdatud loaandmismenetlused hõlmavad peamiselt Norra mandrilava tsooni eesmisi alasid, kus suurte leiukohtade avastamise võimalus on kõige suurem. 22. loaandmismenetlus algas 2. novembril 2011 ning uued tootmisload on kavas väljastada 2013. aasta kevadel (<http://www.regjeringen.no/nb/dep/oed/pressemeldinger/2011/initiates-22nd-licensing-round.html?id=661990>). Vt ka Norra nafta- ja energeetikaministeeriumi ja Norra naftadirektoraadi väljaande „Facts 2012 – The Norwegian Petroleum Sector” („2012. aasta faktid – Norra naftatööstus”) 5. peatükk uurimistegevuse kohta, lk 30 jj (<http://www.npd.no/en/Publications/Facts/Facts-2012/Chapter-5/>).

mida nad soovivad, et lisataks järgmisse loaandmismenetluse. Õiguslikud tingimused (seadused, määrused, loaandmisdokumendid) on mõlemat liiki loaandmismenetluse puhul täpselt samad. Norra valitsus on teatanud järelevalveametile, et kahe eri loaandmismenetlusega hõlmatud uurimistegevus on samuti sama.

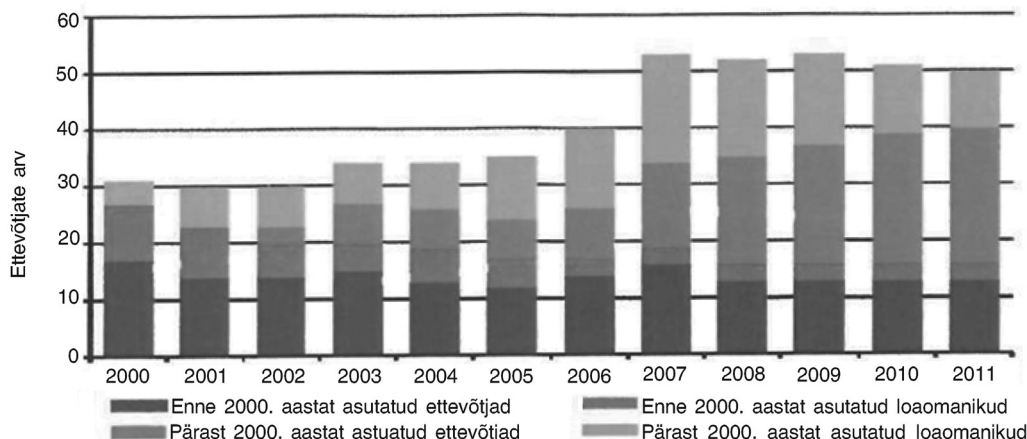
- (14) Loaandmismenetlustes taotlevad kvalifitseeritud naftaettevõtjad tootmisloa, st eksklusiivset õigust Norra mandrilava tsoonis naftaoperatsioone teostada. Nagu on määratud kindlaks Norra naftaseaduse jaotise 1-6 punktis c, hõlmavad naftaoperatsioonid „kogu tegevust, mis on seotud merealuste naftamaardlatega, sealhulgas leiukohtade uurimist, uuringupuurimist, tootmist, transporti, utiliseerimist ja sulgemist, sealhulgas sellise tegevuse kavandamist, kuid mitte nafta hulgitransporti laevaga”. Sellest tulenevalt taotlevad ettevõtjad loaandmismenetlustes eksklusiivset õigust uurida leiukohti ja toota toornaftat ja maagaasi, mida võib leida tootmisloaga hõlmatud alalt.
- (15) Kui leitakse toornaftat ja/või maagaasi, peavad loaomanikud, kui nad otsustavad välja arendada, esitama Norra nafta- ja energeetikaministeeriumile heakskiitmiseks välja arendus- ja tegevuskava⁽¹⁶⁾. Arendus- ja tegevuskava heakskiitmine annab loaomanikule eksklusiivse õiguse alustada arendust ja seejärel tootmist. Toodetud nafta on loaomaniku omand.
- (16) Norra mandrilava tsooni loaomanike hulgas on ettevõtjaid alates suurtest rahvusvahelisest naftafirmadest kuni väga väikeste naftaettevõtjateni, kellest paljud on Norra mandrilava tsooni sisenenud alles umbes viimase kümne aasta jooksul.
- (17) Järgmistes Norra valitsuse esitatud tabelites on näha Norra mandrilava tsoonis toimuv tegevus seoses uute tootmisloade andmisega, lubadega hõlmatud alade suuruse ja Norra mandrilava tsoonis tegutsevate ettevõtjate arvuga⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ Vrdl Norra naftaseaduse jaotis 4-2.

⁽¹⁷⁾ SDFI kahes esimeses tabelis tähendab Norra riigi otsest finantshuvi. Norra riigil on riigi otseste finantshuvi kaudu suured osalused Norra mandrilava tsooni nafta- ja gaasilubades. SDFI portfelli haldab riigiettevõtte Petro AS (www.petro.no).

Norra mandrilava tsoonis tegutsevate ettevõtjate arv:

II. HINDAMINE

4 KÄESOLEVAS OTSUSES KÄSITLETUD TEGEVUS

- (18) Norra valitsuse taotlus kohaldada direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 kohast vabastust hõlmab Norra mandrilava tsoonis toimuvat kolme eri tegevust: a) toornafta ja maagaasi leiukohtade uurimine; b) toornafta tootmine ja c) maagaasi tootmine. Järelevalveamet on uurinud neid kolme tegevust eraldi⁽¹⁸⁾.
- (19) Käesolevas otsuses hõlmab „tootmine” arendamist (st tootmiseks asjakohase taristu, näiteks naftaplatvormide, torujuhtmete, terminalide jms püstitamist). Maagaasi transport Norra mandrilava tsoonist turule läbi tootmisetapi torustiku ei kuulu käesoleva otsuse alla.

5 JUURDEPÄÄS TURULE (TURGUDELE)

- (20) Direktiiv 94/22/EÜ (edaspidi „lubade andmist käsitlev direktiiv”) inkorporeeriti EMP lepingu IV lisa punkti 12 ühiskomitee otsusega nr 19/1995, mis jõustus 1. septembril 1995.

⁽¹⁸⁾ See on kooskõlas Euroopa Komisjoni tavaga lubada ühinemisotsustes ja otsustes direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 kohast vabastust. Vt eelkõige Euroopa Komisjoni otsus, 29. september 1999, millega kuulutatakse koondumine kokkusobivaks ühisturuga ja Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga (juhtum nr IV/M.1383 – Exxon/Mobil); komisjoni otsus, 29. september 1999, millega kuulutatakse koondumine kokkusobivaks ühisturuga ja Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga (juhtum nr IV/M.1532 – BP Amoco/Arco); komisjoni otsus, 5. juuli 1999, millega kuulutatakse koondumine kokkusobivaks ühisturuga ja Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga (COMP/M.1573 – Norsk Hydro / Saga); komisjoni otsus, 3. mai 2007, millega kuulutatakse koondumine kokkusobivaks ühisturuga ja Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga (juhtum nr IV/M.4545 – STATOIL/HYDRO); komisjoni otsus, 19. november 2007, millega kuulutatakse koondumine kokkusobivaks ühisturu nõuetega (juhtum nr COMP/M.4934 – KAZMUNAIGAZ/ROM-PETROL), ja komisjoni otsus, 21. august 2009, millega kuulutatakse koondumine ühisturuga kokkusobivaks (juhtum nr COMP/M.5585 – Centrica/Venture). Vt ka komisjoni rakendusotsus, 28. juuli 2011, millega nafta ja maagaasi leiukohtade uurimine ning nafta kasutamine Taanis (välja arvatud Gröönimaa ja Fääri saared) vabastatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/17/EÜ (millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused) kohaldamisest (ELT L 197, 29.7.2011, lk 20); komisjoni rakendusotsus, 24. juuni 2011, millega nafta ja maagaasi leiukohtade uurimine ning nafta kasutamine Itaalias vabastatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/17/EÜ (millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused) kohaldamisest (ELT L 166, 25.6.2011, lk 28); komisjoni otsus, 29. märts 2010, millega nafta ja maagaasi leiukohtade uurimine ja kasutamine Inglismaal, Šotimaal ja Walesis vabastatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/17/EÜ (millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused) kohaldamisest (ELT L 84, 31.3.2010, lk 52), ning komisjoni otsus, 8. juuli 2009, millega nafta ja maagaasi leiukohtade uurimine ja kasutamine Madalmaades vabastatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/17/EÜ (millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused) kohaldamisest (ELT L 181, 14.7.2009, lk 53).

(21) Norra valitsus teatas järelevalveametile selle direktiivi ülevõtmisest 18. märtsil 1996. Järelevalveamet tegi vastavushindamise, pärast mida tegi Norra oma õigusaktides mitu muudatust. Pärast nende muudatuste sisseviimist võttis järelevalveamet seisukoha, et Norra on lubade andmist käsitleva direktiivi nõuetekohaselt rakendanud.

(22) Direktiiv 2003/55/EÜ (edaspidi „gaasidirektiiv”) inkorporeeriti EMP lepingu punkti 23 ühiskomitee otsusega nr 146/2005/EÜ 2. detsembril 2005. Direktiiv jõustus EMP EFTA riikides 1. juunil 2007.

(23) Norra valitsus teatas gaasidirektiivi osalisest rakendamisest 4. juunil 2007 ning täielikust rakendamisest 19. veebruaril 2008. Järelevalveamet korraldas ka selle direktiivi kohta vastavushindamise. Pärast mitut muudatust Norra õigusaktides võttis järelevalveamet seisukoha, et Norra on gaasidirektiivi nõuetekohaselt rakendanud.

(24) Arvestades käesolevas jaotises esitatud teavet ja praegusi eesmärgi, tundub, et Norra riik on rakendanud ja nõuetekohaselt kohaldanud EMP lepingu IV lisa punktides 12 ja 23 osutatud õigusaktid, mis vastavad (vastavalt) direktiividele 94/22/EÜ ja 2003/55/EÜ.

(25) Sellest tulenevalt ning kooskõlas direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõike 3 esimese lõiguga tuleks pidada juurdepääsu turule Norra territooriumil, sealhulgas Norra mandrilava tsoonis, mitte piiratuks.

6 AVATUS KONKURENTSILE

(26) Nagu on selgitatud eespool, peab järelevalveamet vajalikuks uurida, kas kõnealused valdkonnad on otseselt konkurentsile avatud. Selleks on ta uurinud Norra valitsuse esitatud tõendeid ja täiendanud neid vajaduse korral avalikult kättesaadavate tõenditega.

6.1 Toornafta ja maagaasi leiukohtade uurimine

6.1.1 Asjakohane turg

(27) Toornafta ja maagaasi leiukohtade uurimine koosneb uute süsivesinikuvarude otsimisest. Tootmine hõlmab nii tootmise jaoks piisavate taristute loomist kui ka varude kasutamist. Toornafta ja maagaasi leiukohtade uurimine moodustab olulise tooteturu, mis seisab eraldi toornafta ja maagaasi tootmise turgudest. Määratlus põhineb asjaolul, et kohe alguses ei ole võimalik kindlaks teha, kas uurimise tulemusena toornaftat või maagaasi

leitakse. Norra valitsus on kinnitanud, et see kehtib nii nummerdatud loaandmismenetluse kui ka eelnevalt kindlaksmääratud alade loaandmismenetluse korral. Selline turu määratlus on kooskõlas ka Euroopa Komisjoni tava-⁽¹⁹⁾.

(28) Arendatud ja arendamata aladid uurivad sama liiki ettevõtjad ning selline tegevus põhineb sama liiki tehnoloogial (st hoolimata loaandmismenetluse liigist). Kuigi eelnevalt kindlaksmääratud alade loaandmismenetluse korral on geoloogia paremini teada, ei tea naftaettevõtjad täpselt, kus nafta asub või kas võimalik leiukoht sisaldab naftat või gaasi või mõlemat. Seepärast leiab järelevalveamet, et asjakohane turg on toornafta ja maagaasi leiukohtade uurimine, mis hõlmab nii nummerdatud kui ka eelnevalt kindlaksmääratud alade loaandmismenetluse raames toimuvat uurimistegevust.

(29) Uurimistegevuses osalevad ettevõtjad ei kipu piirama oma tegevust konkreetse geograafilise alaga. Pigem tegutseb enamik ettevõtjaid üle maailma. Euroopa Komisjon on oma otsustes korduvalt leidnud, et uurimisturu geograafilise ulatus on kogu maailm⁽²⁰⁾. Norra valitsus nõustub komisjoniga turu geograafilise määratluse osas. Järelevalveamet leiab, et asjakohane geograafiline turg on ülemaailmne.

6.1.2 Otsene avatus konkurentsile

(30) Aastatel 2011–2013 anti Norra mandrilava tsoonis tootmise ja sellest tulenevalt uurimistegevuses osalemise luba ligikaudu 50 ettevõtjale⁽²¹⁾.

(31) Uurimisega tegelevate ettevõtjate turuosa mõõdetakse tavaliselt kahe muutuja alusel: tõestatud varud ja eeldatud toodang⁽²²⁾.

(32) Maailma tõestatud naftavarud olid 2011. aastal 1 652,6 miljardit barrelit ja maagaasi vastavad varud olid 208,4 triljonit kuupmeetrit ehk ligikaudu 1 310,8 miljardit

⁽¹⁹⁾ Vt Euroopa komisjoni otsus, 23. jaanuar 2003, millega kuulutatakse koondumise kokkusobivaks ühisturuga (juhtum nr COMP/M.3052 – ENI / FORTUM GAS), juhtum nr IV/M.1383 – Exxon/Mobil ning Euroopa Komisjoni rakendusotsused seoses Taani, Itaalia, Inglismaa, Walesi, Šotimaa ja Madalmaadega (vt allmärkus 18 eespool).

⁽²⁰⁾ Vt nt juhtum nr COMP/M.3052 – ENI / FORTUM GAS (punkt 13) ja juhtum nr COMP/M.4545 – STATOIL/HYDRO (punkt 7) (vt allmärkus 18 eespool).

⁽²¹⁾ See arv hõlmab nii nummerdatud loaandmismenetluse raames antud tootmisluube kui ka eelnevalt kindlaksmääratud alade lubasid (vrld dokument nr 663313, lk 1–20).

⁽²²⁾ Vt nt Euroopa Komisjoni otsus juhtumis Exxon/Mobil (punktid 25 ja 27) (allmärkus 18 eespool).

barrelit naftaekvivalenti⁽²³⁾. 2011. aasta lõpus olid Norra tõestatud naftavarud kokku 6,9 tuhat miljonit barrelit, mis moodustab 0,4 % maailma varudest⁽²⁴⁾. Norra maagaasi tõestatud varud olid 2011. aastal kokku 2,1 triljonit kuupmeetrit, mis moodustab 1 % maailma varudest⁽²⁵⁾. Ühelegi Norra mandrilava tsoonis tegutsevast viiest suurimast ettevõtjast ei kuulu kokku üle 1 % maailma tõestatud varudest⁽²⁶⁾.

- (33) Norra valitsusel ei ole teavet Norra mandrilava tsooni viie suurima ettevõtja ülemaailmse turuosa kohta seoses eeldatud toodanguga. Siiski on põhjendatud eeldada, et toornafta ja maagaasi tõestatud varude ja prognoositud tulevase toodangu vahel on otsene seos⁽²⁷⁾. Olemasoleva teabe kontekstis ei muuda Norra mandrilava tsoonis tegutsevate suurimate ettevõtjate eeldatud toodanguga seotud ülemaailmsed turuosad tõenäoliselt ühelgi juhul järelevalveameti hinnangut.
- (34) Lisaks on järelevalveamet võtnud arvesse teavet Norra mandrilava tsooni käsitlevate loaandmismenetluste raames esitatud taotluste arvu ja Norra mandrilava tsooni sisenenud uustulijaid. Norra valitsuselt saadud andmed Norra mandrilava tsooni käsitleva kolme viimase loaandmismenetluse (toimusid ajavahemikus 2011–2012) raames antud lubade arvu kohta näitavad, et taotluste arv on kuni üheksa ettevõtjat ühe teatatud loa kohta. Aastatel 2008–2012 anti Norra mandrilava tsooni tootmisluba 13 uustulijale. Seega on Norra mandrilava tsoonis tegutsemisloa saanud ettevõtjate arv märkimisväärne⁽²⁸⁾.
- (35) Eespool kirjeldatud asjaolude alusel tuleb pidada kontsentreeritud toornafta ja maagaasi leiukohtade uurimise ülemaailmsel turul väikseks. On tõenäoline, et sellel turul tegutsevatele ettevõtjatele avaldab konkurents märkimisväärset survet. Pole midagi, mis näitaks, et valdkond ei toimi turupõhiselt. Seepärast järeldab järelevalveamet, et toornafta ja maagaasi leiukohtade uurimine on direktiivi 2004/17/EÜ tähenduses konkurentsile otseselt avatud.

⁽²³⁾ Vt „BP Statistical Review of World Energy“ („BP maailma energia statistiline ülevaade“), juuni 2012 (edaspidi „BP statistika“), lk 6. (http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2012.pdf).

⁽²⁴⁾ Vt BP statistika, lk 6.

⁽²⁵⁾ Vt BP statistika, lk 20.

⁽²⁶⁾ Vrdl Norra valitsuse 15. veebruari 2013. aasta kiri järelevalveametile (dokument nr 663313, lk 22).

⁽²⁷⁾ Vt nt Euroopa Komisjoni rakendusotsus Taani kohta (vt allmärkus 18 eespool) ning komisjoni rakendusotsus Itaalia kohta (vt allmärkus 18 eespool).

⁽²⁸⁾ Vt ka Norra nafta- ja energeetikaministeeriumi ja Norra naftadirektoraadi väljaande „Facts 2012 – The Norwegian Petroleum Sector“ („2012. aasta faktid – Norra naftatööstus“) 5. peatükk osalejate ja tegevuse kohta, lk 33–35 (<http://www.npd.no/en/Publications/Facts/Facts-2012/Chapter-5/>).

6.2 Toornafta tootmine

6.2.1 Asjakohane turg

- (36) Toornafta on rahvusvaheline kaup ja selle hinna määrab ülemaailmne pakkumine ja nõudlus. Euroopa Komisjoni väljakujunenud tava kohaselt⁽²⁹⁾ on toornafta tootmine ja tootmise arendamine eraldi tootetur, mille geograafiline ulatus on ülemaailmne. Norra valitsus on turu sellise määratlusega nõus⁽³⁰⁾. Järelevalveamet lähtub käesolevas otsuses sellest samast turu määratlusest.

6.2.2 Otsene avatus konkurentsile

- (37) Toornafta (või maagaasi) avastamise korral peavad loaomanikud, kui nad otsustavad välja arendada, esitada Norra nafta- ja energeetikaministeeriumile heakskiitmiseks välja arendus- ja tegevuskava. Norra mandrilava tsooni väljad, kus toodetakse peamiselt naftat⁽³¹⁾ ja mille kohta on viimase viie aasta jooksul esitatud ja heaks kiidetud arendus- ja tegevuskava, on järgmised:

Aasta	Kirjeldus (välja nimi ja luba)	Loa omanik
2008	Morvin, PL134B	Statoil Petroleum Eni Norge Total E&P Norge
2009	Goliat, PL229	Eni Norge Statoil Petroleum
2011	Knarr, PL373S	BG Norge Idemitsu Petroleum Norge Wintershall Norge RWE Dea Norge
2011	Ekofisk Sør, Eldfisk II, PL	ConocoPhillips Total E&P Norge Eni Norge Statoil Petroleum Petoro AS
2011	Vigdis nordøst, PL089	Statoil Petroleum Petoro AS ExxonMobil E&P Norway Idemitsu Petroleum Norge Total E&P Norge RWE Dea Norge

⁽²⁹⁾ Vt allmärkus 18 eespool.

⁽³⁰⁾ Arvestades siiski, et suurem osa Norra mandrilava tsooni aladest sisaldavad nii naftat kui ka gaasi, leiab Norra valitsus, et nafta ja gaasi ühine tootmine nendel aladel muudab võimatuks eristada neid direktiivi 2004/17/EÜ raames.

⁽³¹⁾ Kuna alad sisaldavad nii naftat kui ka gaasi, sisaldab jaotises 6.2 esitatud tabel alaid, kus toodetakse peamiselt naftat. Alad, kus toodetakse peamiselt gaasi, on loetletud jaotises 6.3.

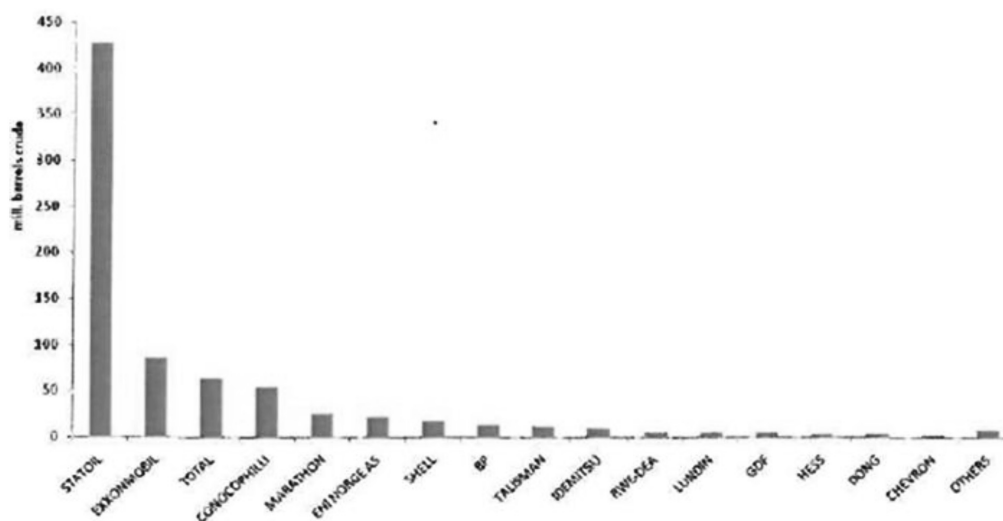
Aasta	Kirjeldus (välja nimi ja luba)	Loa omanik
2011	Stjerne, part of Oseberg Sør PL079, PL104	Statoil Petroleum Petoro AS Total E&P Norge ConocoPhillips
2011	Hyme, PL348	Statoil Petroleum GDF Suez E&P Norge Core Energy E.ON E&P Norge Faroe Petroleum Norge VNG Norge
2011	Brynhild, PL148	Lundin Norway Talisman Energy Norway
2012	Jette, PL027C, PL169C, PL504	Det norske oljeselskap Petoro AS
2012	Skuld, PL128	Statoil Petroleum Petoro AS Eni Norge
2012	Edvard Grieg, PL338	Lundin Norway Wintershall Norge OMV Norge
2012	Bøyla, PL340	Marathon Oil Norge ConocoPhillips Lundin Norway

Aasta	Kirjeldus (välja nimi ja luba)	Loa omanik
2012	Svalin, PL169	Statoil Petroleum Petoro AS ExxonMobil E&P Norway

(38) Seega on ajavahemikus 2008–2012 heaks kiidetud kokku 20 ettevõtja naftatootmise arendus- ja tegevuskavad. Lisaks kiitis nafta- ja energeetikaministerium 2010. aastal heaks kolme uue turuosalise arendus- ja tegevuskavad⁽³²⁾.

(39) Kui jätta kõrvale Norra riigiettevõtted, on loetelus esitatud loaomanike hulgas nii suuri naftaettevõtjaid kui ka väiksemaid ettevõtjaid. Norra valitsus tunnistab, et suurem osa Norra mandrilava tsoonis tegutsevatest naftaettevõtjatest kuuluvad korporatsioonidesse, kellel on mitmekesine ülemaailmne äriportfell. Toodetud nafta müüakse seetõttu märkimisväärses ulatuses seotud ettevõtjatele. Siiski müüakse rohkem kui pool toodangust hetketurul. Järgmisel joonisel on näidatud Norra mandrilava tsoonist saadud toornafta müügi maht 2009. aastal.

Norra mandrilava tsoonist saadud toornafta müügi maht 2009. aastal:

Joonis. Norra toornafta müüjad 2009. aastal. Kategooria „Muud“ hõlmab ettevõtjaid Altinex Oil, Bayerngas, Ruhrgas, Dana, Wintershall, Det Norske Oljeselskap, VNG, Revus Energy, Endeavour ja EADS (MPE).

⁽³²⁾ Vt Norra valitsuse 15. veebruari 2013. aasta kiri järelevalveametile (dokument nr 663313, lk 25).

- (40) 2011. aastal oli maailma naftatoodang kokku 83 576 tuhat barrelit päevas. 2011. aastal toodeti Norras kokku 2 039 tuhat barrelit päevas. See moodustas 2,3 % maailma kogutoodangust ⁽³³⁾.
- (41) Kõige rohkem tootis 2011. aastal Norra mandrilava tsoonis toornaftat Statoil. Teiste Norra mandrilava tsoonis tegutsevate tootjate hulka kuulusid suured rahvusvahelised naftaettevõtjad, nagu ExxonMobil, Total, ConocoPhillips, Marathon, Shell, BP ja Eni. Ühegi nimetatud turuosalise turuosa ei ületanud 2011. aastal nafta tootmise maailmaturul 3 % ⁽³⁴⁾. Kontsentreeritus asjakohasel turul tervikuna on seega väike.
- (42) Euroopa Komisjon on direktiivi 2004/17/EÜ kohastes otsustes järeldanud, et nafta tootmise maailmaturgu iseloomustab paljude turuosaliste vaheline tihe konkurents ⁽³⁵⁾. Puuduvad märgid selle kohta, et olukord oleks viimastel aastatel muutunud.
- (43) Arvestades eespool kirjeldatud asjaolusid, leiab järelevalveamet, et puuduvad märgid selle kohta, et valdkond ei toimiks turupõhiselt, ning seetõttu järeldab ta, et toornafta tootmise ja tootmise arendamise turg on direktiivi 2004/17/EÜ tähenduses konkurentsile otseselt avatud.

6.3 Maagaasi tootmine

6.3.1 Asjakohane turg

- (44) Euroopa Komisjon on uurinud gaasi, tootmise, tootmise arendamise ja hulgimüügi turgu ELi ühinemismääruse ⁽³⁶⁾ raames võetud mitmes otsuses, milles ta on järeldanud, et gaasi tarne tootmisetapis (hõlmab ka arendust ja gaasi tootmist) klientidele EMPs (st gaasiväljadel toodetud gaas, mida müüakse EMP klientidele – sealhulgas riiklikele turgu valitsevatele ettevõtjatele) moodustab ühe turgu ⁽³⁷⁾.

Veeldatud maagaas vs. torujuhtme kaudu edastatav gaas

- (45) Maagaasi saab edastada tootmisetapi torujuhtme kaudu või laevadega veeldatud maagaasi kujul. Norra gaasi

eksport oli 2012. aastal ligikaudu 112 miljardit kuupmeetrit, millest 107 miljardit kuupmeetrit transporditi torujuhtme kaudu ning 5 miljardit kuupmeetrit transporditi laevadega veeldatud maagaasina ⁽³⁸⁾.

- (46) Norra valitsus kinnitab, et veeldatud maagaasi tarned on samaväärsed ja konkureerivad otseselt torujuhtme kaudu transporditava gaasiga. Kui veeldatud maagaas taasgaasistatakse, saab see siseneda maagaasi torujuhtmevõrgustikku, kus see on äravahetamatu gaasiga, mida tarnitakse tootmisväljadel torujuhtme kaudu. Näitena on toodud Zeebrugge Belgias: kui Norra mandrilava tsoonist torujuhtme kaudu transporditud gaas on läbinud maabumisterminali ning veeldatud maagaas on Zeebrugge veeldatud maagaasi terminalis taasgaasistatud, on mõlemast allikast pärit gaas täiesti samaväärne. Kuigi taasgaasistamise taristut ei ole kõikides EMP riikides, on taasgaasistamise suutlikkus viimastel aastatel tublisti suurenenud. Taasgaasistamise suutlikkus EMPs on jõudmas 200 miljardi kuupmeetriini. Torujuhtmevõrgustiku laienemisega muutub veeldatud maagaas kättesaadavaks järjest suuremale klientide arvule EMPs.

- (47) Euroopa Komisjoni on oma viimastes otsustes jätnud lahtiseks küsimuse, kas veeldatud maagaasina tarnitud gaas tuleks eristada torujuhtme kaudu tarnitud gaasist ⁽³⁹⁾.

- (48) Käesoleva otsusega seoses leiab järelevalveamet, et küsimuse, kas torujuhtme kaudu edastatavat gaasi ja veeldatud maagaasi peaks eristama, võib samuti lahtiseks jätta.

Kõrge kütteväärtus vs. madal kütteväärtus

- (49) Tarneahela madalamas etapis on eraldi võrgud kõrge kütteväärtusega ja madala kütteväärtusega gaasi jaotamiseks ning lõppkasutajad ühendatakse gaasi tarnimiseks asjakohase võrgustikuga. Kõrge kütteväärtusega gaasi saab muundada madala kütteväärtusega gaasiks ja vastupidi. Norra gaasitootjad tarnivad kõrge kütteväärtusega gaasi.

- (50) Norra valitsus tunnistab, et madala kütteväärtusega gaasi ja kõrge kütteväärtusega gaasi omavaheline asendatavus võib tähendada, et need tooted kuuluvad tootmisetapi seisukohast sama gaasitarneturu alla. Samuti tunnistatakse, et madala kütteväärtusega gaasi tarne võib moodustada EMP gaasitarne koguhulgast suhteliselt väikse osa: umbes 10 %.

⁽³³⁾ Vt BP statistika, lk 8.

⁽³⁴⁾ Vrdl Norra valitsuse 15. veebruari 2013. aasta kiri järelevalveametile (dokument nr 663313, lk 26).

⁽³⁵⁾ Vt Euroopa Komisjoni rakendusotsus Taani kohta (punkt 16) (allmärkus 18 eespool). Vt ka komisjoni rakendusotsus Itaalia kohta (punkt 16); komisjoni otsus Inglismaa, Šotimaa ja Walesi kohta (punkt 16) ning komisjoni otsus Madalmaade kohta (punkt 12) (vt allmärkus 18 eespool).

⁽³⁶⁾ Nõukogu määrus (EÜ) nr 139/2004, 20. jaanuar 2004, kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (EÜ ühinemismäärus) (ELT L 24, 29.1.2004, lk 1). Inkorporeeritud EMP lepingu XIV lisa peatüki 1 punkti 1 otsusega nr 78/2004 (ELT L 219, 19.6.2004, lk 13 ja EMP kaasanne nr 32, 19.6.2004, lk 1).

⁽³⁷⁾ Vt juhtum nr IV/M.4545 – STATOIL/HTDRO (punkt 9) (vt allmärkus 18 eespool).

⁽³⁸⁾ Vt Norra valitsuse 15. veebruari 2013. aasta kiri järelevalveametile (sündmus nr 663313, lk 33).

⁽³⁹⁾ Vt Euroopa Komisjoni otsus, 16. mai 2012, millega kuulutatakse koondumine kokkusobivaks ühisturuga ja EMP lepinguga, juhtum nr COMP/M.6477 – BP/CHEVRON/ENI/SONANGOL/TOTAL/JV (punkt 19). Vt ka juhtum nr IV/M.4545 – STATOIL/HYDRO (punkt 12); komisjoni otsus Madalmaade kohta (punkt 13) ning komisjoni otsus Inglismaa, Šotimaa ja Walesi kohta (punkt 15) (vt allmärkus 18 eespool).

- (51) Käesoleva otsusega seoses leiab järelevalveamet, et küsimuse, kas kõrge kütteväärtusega gaasi ja madala kütteväärtusega gaasi peaks eristama, võib jätta lahtiseks.

Järeldus tooteturu määratluse kohta

- (52) Tooteturu määratluse kohta järeldab järelevalveamet käesolevas otsuses, et gaasi tootmisetapp on üks turg (hõlmab ka gaasi tootmist ja tootmise arendamist). Küsimus, kas veeldatud maagaas ja madala kütteväärtusega gaas kuuluvad asjakohasele tooteturule, ei ole käesoleva otsuse tulemuse seisukohast oluline.

Geograafiline ulatus

- (53) Norra valitsus tunnistab, et kolm gaasiturgu käsitlevat direktiivi on loonud Loode-Euroopas liberaalse ja integreeritud maagaasituruna. ELi eesmärk on turud 2014. aastaks täielikult integreerida. Gaasi ühtse turuga seoses on Norra valitsus seisukohal, et oluline ei ole arvesse võtta üksikute EMP riikide turuosasid. Kui gaas on jõudnud Euroopa siseturu piirile, antakse see üle ja see voolab vastavalt tarneallikatele ja nõudlusele vabalt sinna, kus seda vajatakse.

- (54) Torujuhtme kaudu Norra mandrilava tsoonist eksporditavast gaasist edastati ligikaudu 70 % vastuvõtvasse terminalidesse Saksamaal ja Ühendkuningriigis, ülejäänud osa Belgia ja Prantsusmaa terminalidesse. Norrast torujuhtme kaudu edastatavat gaasi müüakse torujuhtmeühenduste ja vahetuslepingute kaudu mitmele EMP riigile: kokku rohkem kui 10 EMP riigile. Norra mandrilava tsoonis toodetud veeldatud maagaasist on ajalooliselt umbes kaks kolmandikku müüdud EMPsse. See tähendab, et peaaegu kogu Norra gaas eksporditakse EMPsse.

- (55) Peale selle tunnistab Norra valitsus, et EMP gaasistjatel on võimalik valida mitme tarneallika vahel. See hõlmab gaasi nii EList (tavaliselt Taanist, Madalmaadest ja Ühendkuningriigist) või naaberriikidest (tavaliselt lisaks Norrale Venemaalt, Alžeerias ja Liibüast) või muudest kaugematest riikidest (nt Lähis-Ida riikidest või Nigeeriast veeldatud maagaasina).

- (56) Norra valitsus tunnistab lisaks, et keskused Ühendkuningriigis ja Euroopa mandril on järjest likviidsemad ja hinna kujunemine eri keskustes näitab, et saavutatud on märkimisväärne integratsioon.

- (57) Geograafilise turu määratluse kohta on varasemates ELi ühinemismääruse raames võetud Euroopa Komisjoni otsustes järeldatud, et kõige tõenäolisemalt hõlmab see

EMPd, lisaks gaasiimporti Venemaalt ja Alžeerias, kuid geograafilise turu määratlus on jäetud lahtiseks. Otsuses Statoili ja Hydro ühinemise kohta ei pidanud komisjon vajalikuks otsustada, kas asjakohane geograafiline ala, mida arvesse võetakse, on: i) EMP, ii) ala, mis hõlmab EMP riike, kus Norra mandrilava tsoonist saadud gaasi müüakse (otse torujuhtmevõrgustiku või vahetuslepingute kaudu) või iii) igat riiki, milles osalised gaasi müüvad⁽⁴⁰⁾. Hoolimata arvesse võetavast geograafilisest määratlusest ei tekitaks kontsentreeritus gaasi tootmisetapi turul konkurentsiprobleeme.

- (58) Käesoleva otsusega seoses ning allpool sätestatud eesmärkidel leiab järelevalveamet, et vaja ei ole otsustada maagaasi geograafilise turu täpset ulatust. Turu mis tahes mõistliku geograafilise määratluse korral leiab järelevalveamet, et asjakohane valdkond on otseselt konkurentsile avatud.

6.3.2 Otsene avatus konkurentsile

- (59) Maagaasi (või toornafta) leidmise korral peavad looamnikud, kui nad otsustavad välja arendada, esitama Norra nafta- ja energeetikaministeeriumile heaks kiitmiseks välja arendus- ja tegevuskava. Väljad, mille toodetakse Norra mandrilava tsoonis peamiselt gaasi⁽⁴¹⁾ ning mille kohta on viimase paari aasta jooksul esitatud ja heaks kiidetud arendus- ja tegevuskava, on järgmised:

Aasta	Kirjeldus (välja nimi ja luba)	Looamnik
2008	Yttergryta, PL062	Statoil Petroleum Total E&P Norge Petoro AS Eni Norge
2008	Troll redevelopment, PL054, PL085, PL085C	Petoro AS Statoil Petroleum Norske Shell Total E&P Norge ConocoPhillips
2009	Oselvar, PL274	DONG E&P Norge Bayerngas Norge Noreco Norway
2010	Trym, PL147	Bayerngas Norge DONG E&P Norge
2010	Gudrun, PL025	Statoil Petroleum GDF SUEZ E&P Norge

⁽⁴⁰⁾ Juhtum nr IV/M.4545 – STATOIL/HYDRO, punkt 16 (allmärkus 18 eespool).

⁽⁴¹⁾ Kuna Norra mandrilava tsooni väljad sisaldavad nii naftat kui ka gaasi, on käesoleva jaotise 6.3 tabelis esitatud alad, kus toodetakse peamiselt gaasi. Väljad, kus toodetakse peamiselt naftat, on loetletud jaotises 6.2 eespool.

Aasta	Kirjeldus (välja nimi ja luba)	Loaomanik
2010	Marulk, PL122	Statoil Petroleum DONG E&P Norge Eni Norge
2010	Gaupe, PL292	BG Norge Lundin Norway
2011	Valemon, PL050, PL050B, PL050C, PL050D, PL193B, PL193D	Statoil Petroleum Petoro AS Centrica Resources Norge Enterprise Oil Norge
2011	Visund, Sør, PL120	Statoil Petroleum Petoro AS ConocoPhillips Total E&P Norge
2012	Åsgard subsea compression	Petoro AS Statoil Petroleum Eni Norge Total E&P Norge ExxonMobil E&P Norway
2011	Atla, PL102C	Total E&P Norge Petoro AS Centrica Resources Norge Det norske oljesels- kap
2012	Martin Linge, PL040, PL043	Total E&P Norge Petoro AS Statoil Petroleum

(60) Ajavahemikus 2008–2012 kiideti heaks kokku 14 ettevõtja gaasitootmise arendus- ja tegevuskavad. Ajavahemikus 2009–2011 kiideti heaks kolme uustulija arendus- ja tegevuskavad⁽⁴²⁾. EMPsse ekspordivad gaasi üle 25 Norra mandrilava tsoonis tegutseva ettevõtja⁽⁴³⁾.

(61) 2011. aastal toodeti Norras gaasi kokku 101,4 miljardit kuupmeetrit, mis moodustab kogu maailma toodangust 3,1 %⁽⁴⁴⁾. Üle 95 % Norra mandrilava tsooni toodangust eksporditakse EMPsse torujuhtmete kaudu, mis viivad kuude maabumisterninali neljas riigis (Ühendkuningriik, Saksamaa, Belgia ja Prantsusmaa)⁽⁴⁵⁾. Ligikaudu 1,4 miljardit kuupmeetrit (vähem kui 2 %) Norra mandrilava tsoonis toodetud gaasist tarbiti Norra siseturul.

⁽⁴²⁾ Vt Norra valitsuse 15. veebruari 2013. aasta kiri järelevalveametile (dokument nr 663313, lk 28).

⁽⁴³⁾ Vrdl Norra valitsuse 5. veebruari 2012. aasta teatis järelevalveametile (dokument nr 652027, lk 30).

⁽⁴⁴⁾ Vt BP statistika, lk 22.

⁽⁴⁵⁾ Vastuvõtavad terminalid: Dornum, Dunkerque, Easington, Emden, St Fergus ja Zeebrugge (<http://www.gassco.no/wps/wcm/connect/Gassco-NO/Gassco/Home/norsk-gass/Transportsystemet>).

(62) Norra mandrilava tsoonis toodab gaasi mitu sõltumatut ettevõtjat. Lisaks antakse lubasid ka uutele ettevõtjatele. Viis suurimat gaasitootmisettevõtjat Norra mandrilava tsoonis aastatoodangu seisukohast on Petoro, Statoil, Exxon Mobil, Total ja Shell. Norra mandrilava tsooni suurim gaasitootmisettevõtja on Statoil. Norra mandrilava tsooni kolme suurima gaasitootja osa gaasi kogutoodangust ei ole suurem kui 50 %⁽⁴⁶⁾.

(63) ELi liikmesriigid tarbivad ligikaudu 500 miljardit kuupmeetrit gaasi aastas. Eurogasi⁽⁴⁷⁾ kohaselt moodustasid 2011. aasta netokogutarneest 33 % tärned ELi liikmesriikidest, järgnesid Venemaa (24 %), Norra (19 %)⁽⁴⁸⁾ ja Alžeeria (9 %) ning gaasi tarniti nii torujuhtmetiku kaudu kui ka veeldatud maagaasina. Ülejäänud 15 % moodustasid allikad maailma eri paigust.

(64) Kõik Norra mandrilava tsooni loaomanikud vastutavad oma gaasi müümise eest. Norra mandrilava tsooni tootmisettevõtjatel on gaasimüügilepingud ostjatega paljudes ELi liikmesriikides. 2011. aastal oli Norra gaasi kogutarbimise osakaal kuues ELi liikmesriigis, kes Norra mandrilava tsoonist kõige rohkem gaasi impordivad, järgmine:⁽⁴⁹⁾

EMP riik	Norra gaasi osakaal tarbitud gaasist
Ühendkuningriik	35 %
Saksamaa	32 %
Belgia	34 %
Madalmaad	24 %
Prantsusmaa	26 %
Itaalia	14 %

EMP riiklik gaasitarbimine – IHS CERA

⁽⁴⁶⁾ Vt Norra valitsuse 15. veebruari 2013. aasta kiri järelevalveametile (dokument nr 663313, lk 28).

⁽⁴⁷⁾ Vt Eurogasi 2012. aasta statistiline aruanne, lk 1 (http://www.eurogas.org/uploaded/Statistical%20-Report%202012_final_211112.pdf).

⁽⁴⁸⁾ Norra valitsuselt järelevalveametile saadetud teabe alusel tundub, et see arv võib olla mõnevõrra suurem. Siiski ei ole see käesoleval juhul otsuse tulemuse seisukohast oluline.

⁽⁴⁹⁾ Norrast EMPsse edastatud maagaasi sihtkoha statistika põhineb ostvate ettevõtjate asukohariikidel.

- (65) Suuruselt teine gaasitarnija EMPsse Gazpromi järel on Statoil, kellelt saadakse umbes 20 %⁽⁵⁰⁾ EMPs tarbitud gaasist. Nagu on näha eespool esitatud tabelist, konkureerivad Norra mandrilava tsooni tarnijad peamistes EMP riikides, kuhu Norra gaasi tarnitakse, tarnijatega, kes saavad oma gaasi muudest geograafilistest piirkondadest. Sellest tulenevalt on nendes EMP riikides hulgemüügi tasandi ostjatel võimalik valida peale Norra mandrilava tsooni alternatiivseid gaasi tarneallikaid. Seda näitab ka Eurogasi koostatud statistika (järgmine tabel), milles näidatakse, et lisaks Norra gaasile tarnisid ELi liikmesriigid gaasi kodumaalt, Venemaalt, Alžeerias, Katarist ja muudest allikatest.

MAAGAASI TARNED EUROGASI LIIKMESRIIKIDES JA ELIS, 2011⁽¹⁾

TWh	Kodu- maine toodang	Venemaa	Norra	Alžeeria	Katar	Muud allikad (*)	Muutused varudes (**)	Muud bilansid	Netotarne kokku	Osakaalu muutu- mine 2011/ 2010
Austria	18,8	59,8	14,5	0,0	0,0	29,4	- 22,1	- 4,9	95,6	- 6 %
Belgia	0,0	3,4	82,4	0,0	30,8	66,9	- 0,2	0,0	183,3	- 15 %
Bulgaaria	4,2	29,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	- 1,4	32,3	11 %
Eesti	0,0	6,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,5	- 10 %
Hispaania	1,9	0,0	13,9	147,4	51,5	160,4	- 4,5	1,6	372,2	- 7 %
Iirimaa	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	51,1	0,0	0,0	53,2	- 12 %
Itaalia	88,5	247,1	38,6	242,8	65,7	149,0	- 8,2	0,9	824,4	- 6 %
Kreeka	0,0	30,3	0,0	8,7	1,9	10,5	- 0,1	- 0,1	51,2	23 %
Leedu	0,0	57,0	0,0	0,0	0,0	- 21,9	- 0,1	0,0	35,0	9 %
Läti	0,0	16,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	16,2	- 13 %
Luksemburg	0,0	3,2	6,9	0,0	0,0	3,2	0,0	0,0	13,4	- 13 %
Madalmaad	746,7	44,0	129,0	0,9	3,7	- 481,6	0,0	15,8	458,3	- 10 %
Poola	47,6	102,7	0,0	0,0	0,0	17,4	- 8,4	- 1,4	157,9	2 %
Portugal	0,0	0,0	0,0	21,6	0,0	36,9	0,0	0,0	58,5	0 %
Prantsusmaa	6,5	72,6	182,9	66,7	37,4	135,0	- 22,4	- 1,5	477,2	- 13 %
Rootsi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	14,9	0,0	0,0	14,9	- 20 %
Rumeenia	117,0	34,2	0,0	0,0	0,0	0,0	- 0,4	0,0	150,8	3 %
Saksamaa	137,3	336,9	303,1	0,0	0,0	110,2	- 22,8	0,0	864,7	- 11 %
Slovakkia	1,0	62,4	0,0	0,0	0,0	- 5,7	0,2	- 0,1	57,7	- 3 %

⁽⁵⁰⁾ See müügiimaht hõlmab Statoili müüki Petoro/SDFI nimel.

TWh	Kodu- maine toodang	Venemaa	Norra	Alžeeria	Katar	Muud allikad (*)	Muutused varudes (**)	Muud bilansid	Netotarne kokku	Osakaalu muutu- mine 2011/ 2010
Sloveenia	0,0	5,3	0,0	2,6	0,0	0,9	-0,1	0,1	8,8	-16 %
Soome	0,0	43,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	43,4	-12 %
Taani	81,7	0,0	0,0	0,0	0,0	-31,9	-1,8	-7,4	40,6	-18 %
Tšehhi Vabariik	1,4	63,3	12,2	0,0	0,0	23,2	-10,0	-4,6	85,5	-10 %
Ungari	32,5	72,6	0,0	0,0	0,0	5,6	14,0	-0,6	124,2	-6 %
Ühendku- ningriik	526,7	0,0	244,2	2,6	230,6	-76,7	-22,6	-0,1	904,7	-17 %
EL	1 813,9	1 290,1	1 027,7	493,3	421,6	196,8	-109,2	-3,7	5 130,5	-10 %
Osakaalu muutumine 2011/10	-11 %	2 %	-3 %	-8 %	21 %	-45 %	-199 %	-78 %	-10 %	
Šveits	0,0	7,6	7,3	0,0	0,0	19,6	0,0	0,0	34,5	-10 %
Türgi	8,1	270,3	0,0	44,2	0,0	144,7	0,0	2,4	469,7	18 %

(¹) Tabel on Eurogasi 2012. aasta statistilisest aruandest, lk 6.

Ühikud: teravatt-tund (brutokütteväärtus)

Märkus. Arvud on parim hinnang avaldamise ajal.

(*) Hõlmab netoeksporti

(**) (-) Sisend / (+) Väljavõtt.

(66) ELi liikmesriikides, kus Norra gaasi osakaal on kõige suurem, on olemas alternatiivsed tarneallikad. Sellised alternatiivid on:

— Ühendkuningriigis, kus Norra mandrilava tsooni gaasi osakaal on ligikaudu 35 %, toodetakse gaasi märkimisväärses mahus riigisiselt (kuigi tootmine on alates 2000. aastast vähenenud) (⁵¹). Veeldatud maagaasi import Ühendkuningriiki on viimase paari aasta jooksul oluliselt suurenenud (⁵²);

— Belgias, kus Norra mandrilava tsooni gaasi osakaal on ligikaudu 34 %, taasgaasistatakse Zeebrugge veeldatud

maagaasi terminalis veeldatud maagaasi, mis on samaväärne torujuhtme kaudu transporditava gaasiga;

— Saksamaal, kus Norra mandrilava tsooni gaasi osakaal on ligikaudu 32 %, avati vastavalt 2011. ja 2012. aastal kaks Nord Streami gaasijuhet, mis moodustavad uue Venemaalt gaasi tarnimise allika. Norra valitsus leiab, et nende gaasijuhtmete avamine suurendab tõenäoliselt konkurentsi Norra ja Venemaa gaasi vahel, kuna sellega mitmekesistatakse gaasitarne Euroopasse.

(⁵¹) Ühendkuningriigi energeetikastatistika 2012 („DUKES“), energeetika- ja kliimamuutuste ministeerium, 4. peatükk maagaasi kohta (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/65800/5954-dukes-2012-chapter-4-gas.pdf), lk 95.

(⁵²) DUKES (vt allmärkus 50), lk 95.

(67) Hulгимүүги тасанди остяд пеавд тэйтма ома вöта-вöймакса кохустуси vastavalt пикаајалисте ле мүүгилепингүте ле Норра гааситарнијатеге. Куи need кохустусед он тэйдетүд, вöивад хулгимүүги тасанди остяд вабалт валида алтернативсе тарнеаллика, нэйтекс торужуфтме кэуду едэстатэва

gaasi hetketurul, veeldatud maagaasi hetketurul või suurendada teiste tarnijatega sõlmitud pikaajaliste lepingute mahtu. Uuemad müügilepingud on tavaliselt lühema kestusega. Norra valitsuse andmetel muutub hetketurg seda olulisemaks, mida likviidsemaks muutuvad keskused nii Ühendkuningriigis kui ka Euroopa mandril. Lisaks on viimasel viiel aastal taasgaasistamise suutlikkus ELis rohkem kui kahekordistunud. 2011. aastal transporditi 25 % ELi imporditud gaasist veeldatud maagaasina ning see jagunes järgmiste ELi liikmesriikide vahel järgmiselt:

VEELDATUD MAAGAASI TARNE EUROGASI LIIKMESRIIKIDES JA ELis, 2011 ⁽¹⁾

TWh	Veeldatud maagaas Netoimport	Osakaalu muutus 2011/2010
Belgia	49,8	- 19 %
Hispaania	257,2	- 18 %
Itaalia	94,2	- 2 %
Kreeka	13,5	5 %
Madalmaad	9,5	
Portugal	34,7	7 %
Prantsusmaa	163,9	5 %
Ühendkuningriik	270,7	33 %
EL	893,5	2 %
Türgi	68,9	- 21 %

⁽¹⁾ Tabel on Eurogasi statistilisest aruandest 2012, lk 7.
Ühik: teravatt-tund (brutokütteväärtus)

(68) Konkurentsi surve maagaasiturul tuleneb ka alternatiivsete toodete olemasolust (nt süsi ja taastuvenergia).

(69) Kõik suured gaasijuhtmed Norra mandrilava tsoonist Euroopa mandrile ja Ühendkuningriiki kuuluvad Gassledile ⁽⁵³⁾. Juurdepääsu tootmisetapi gaasijuhtmetele haldab Gassco AS, mis kuulub täielikult Norra riigile. Gassco ASile ei kuulu aktsiaid ega osalust tootmisetapi gaasijuhtmetes ja see toimib vabale võimsusele juurdepääsu lubamisel sõltumatult. Gaasitranspordisüsteem on neutraalne kõikide turuosaliste suhtes, kellel on vaja maagaasi transportida. Tootmisettevõtjatel ja kvalifitseeritud kasutajatel on õigus kasutada süsteemi mittediskrimineerivatel, objektiivsetel ja läbipaistvatel tingimustel. Kasutajad saavad kasutada süsteemi võimekust vastavalt oma vajadusele gaasi transportida ⁽⁵⁴⁾. Seega saavad Norra

mandrilava tsoonis tootmisetapi gaasijuhtmete võrgustikku kasutada praegused ja uued gaasiettevõtjad ja tarnida gaasi klientidele, konkureerides Norra mandrilava tsoonis tegutsevate teiste ettevõtjatega.

(70) Arvestades eespool kirjeldatud asjaolusid, leiab järelevalveamet, et puuduvad märgid selle kohta, et valdkond ei toimiks turupõhiselt, ning järeldab, et maagaasi tootmine Norra mandrilava tsoonis on direktiivi 2004/17/EÜ tähenduses konkurentsile otseselt avatud.

III. JÄRELDUS

(71) Järelevalveamet leiab, et järgmised tegevusvaldkonnad Norras ja eelkõige Norra mandrilava tsoonis on direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõike 1 tähenduses konkurentsile otseselt avatud:

a) toornafta ja maagaasi leiukohtade uurimine;

b) toornafta tootmine ja

c) maagaasi tootmine.

(72) Kuna turule piiramatu juurdepääsu tingimust peetakse täidetuks, ei tuleks direktiivi 2004/17/EÜ kohaldada üksuste sõlmitud lepingute suhtes, mille eesmärk on võimaldada Norras ning eelkõige Norra mandrilava tsoonis käesoleva otsuse punktide 2 ja 71 alapunktides a, b ja c loetletud teenuseid.

(73) Otsus põhineb 2013. aasta märtsi õiguslikul ja faktilisel olukorral, mis on kindlaks tehtud Norra valitsuse esitatud teabe alusel. Selle võib läbi vaadata, kui olulised muutused õiguslikus või faktilises olukorras tähendavad, et direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõike 1 kohaldamise tingimused ei ole enam täidetud.

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Euroopa Majanduspiirkonna lepingu XVI lisa punktis 4 osutatud õigusakti, milles sätestatakse riigihankelepingute sõlmimise kord kommunaalteenuste sektoris (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiiv 2004/17/EÜ, millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused), ei kohaldata lepingute suhtes, mille üksused sõlmivad selleks, et võimaldada Norras ja eelkõige Norra mandrilava tsoonis järgmiste teenuste osutamist:

a) toornafta ja maagaasi leiukohtade uurimine,

b) toornafta tootmine ja

c) maagaasi tootmine.

⁽⁵³⁾ Gassled on Norra õiguse alusel toimiv inkorporeerimata ühissettevõtte. Igale Gassledi omanikule kuulub jagamatu huvi, mis vastab nende vastavale osalemishuvile, kõikidele õigustele ja kohustustele seoses ühissettevõttega (vrd Norra valitsuse 5. novembri 2012. aasta teatis järelevalveametile) (dokument nr 652027, lk 7–8).

⁽⁵⁴⁾ Vt valge raamat „An industry for the future – Norway's petroleum activities” („Tulevikutööstus – Norra naftaoperatsioonid”) (Meld. St. 28 (2010–2011) aruanne Norra parlamendile (Storting), lk 68).

Artikkel 2

Käesolev otsus on adresseeritud Norra Kuningriigile.

Brüssel, 30. aprill 2013

EFTA järelevalveameti nimel

Sverrir Haukur GUNNLAUGSSON
kolleegiumi liige

Markus SCHNEIDER
tegevdirektor
